

LANDSTINGSSTYRELSEN

12-04-17 00010

Landstingsstyrelsen

Motion 2011:15 av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord

Föredragande landstingsråd: Birgitta Rydberg

Ärendebeskrivning

Motionären förslår att exempelvis föreningsliv, studieförbund och religiösa församlingar involveras i en folkbildningskampanj för att förebygga självmord.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Landstingsrådsberedningens motivering

Antalet självmord i Stockholms län är ungefär 300 per år och varje år gör cirka 3 000 personer självmordsförsök. Det kan jämföras med antalet trafikdödade som är 30 personer per år. Självmord är den vanligaste dödsorsaken bland män i åldrarna 15 – 44 år och bland kvinnor i åldrarna 15 – 24 år.

Ett nationellt centrum för suicidforskning och prevention inrättades i Stockhol år 1994. Därmed har Stockholms läns landsting tillgång till den främsta expertis som finns i Sverige när det gäller självmordsprevention. Det självmordspreventiva arbetet har haft en bred ansats i Stockholms län.

Hälso- och sjukvårdsnämnden fastställde den 12 april 2011 en *Handlingsplan nollvision suicid i Stockholms län*. Självmord, självmordsförsök och självdestruktivt beteende är ett folkhälsoproblem. Handlingsplanen gäller

för olika verksamheter inom vården; inom akutsjukvården, den somatiska vården i övrigt, den psykiatriska vården och den geriatriska vården. Handlingsplanen är den första i Sverige som gäller för ett helt landsting.

Nollvisionen för suicid – som Landstingsfullmäktige antagit – är en viktig ledstjärna för arbetet inom sjukvården. Psykisk störning och missbruk är vanliga riskfaktorer vid suicid. Depression och socioekonomiska faktorer är mer utpräglade riskfaktorer.

Antalet självmord varierar mellan olika delar av länet samt mellan kön och ålder. Det finns goda kunskaper om hur självmord kan förebyggas. Handlingsplanen är ett underlag för att omvandla dessa kunskaper till riktlinjer för det praktiska arbetet inom vården med syftet att kunna genomföra visionen. Det är viktigt att olika delar av vården samarbetar för att handlingsplanen ska kunna förverkligas. En sammanställning över kunskapsläget när det gäller suicid har tagits fram.

Förebyggande av självmord är ett komplicerat arbete som – förutom sjukvården - berör flera organisationer och myndigheter i samhället. Det förebyggande arbetet rör förändringar av attityder, synsätt och arbetsinnehåll för olika personalgrupper. Det finns ett vårdprogram på vuxenområdet och ett arbete planeras för att ta fram ett vårdprogram för barn och ungdomar. Maria Ungdom har nyligen uppdaterat sitt vårdprogram för barn/ungdomar när det gäller suicid.

En kommunikationsplan har tagits fram när det gäller vuxna. En kvalitetsuppföljning av vårdprogrammet kommer att göras genom vårdens journaldokumentation. Beställaren kommer att följa upp vården genom några olika parametrar. Handlingsplanen har ett kort och ett långt perspektiv. Det längre perspektivet sträcker sig 3 – 5 år framåt i tiden.

I handlingsplanen betonas vikten av samverkan med andra aktörer i samhället. De ska bjudas in för att följa arbetet och stimulera till ett lokalt ansvarstagande. En grupp föreslås bildas med representanter från olika samhällssektorer för att följa genomförandet av handlingsplanen. Modeller från Jönköping och Vancouver om samverkan kommer att tillämpas i Stockholms län. Dessa modeller bygger på samverkan mellan sjukvård, polis, räddningstjänst, frivilligorganisationer/patientföreningar m fl. En brukarrevision planeras. Hur samarbetet ska fördjupas med olika frivilligorganisationer kommer att växa fram under arbetet med genomförandet av handlingsplanen.

Nationell Prevention av Suicid och Psykisk ohälsa vid Karolinska institutet (NASP) har medverkat i utarbetandet av ett antal kunskapssammanställningar för att främja suicidprevention. Exempel är stödmaterial för media, lärare/skolpersonal, för personer som startar efterlevandegrupper, för personal inom kriminalvården samt för olika arbetsplatser.

Brukar- och anhörigföreningar har stor erfarenhet och kunskap om patienters psykiska situation, suicidförsök och suicid. Föreningarna bör involveras i utbildning av vårdpersonal. Det finns mellan 5 och 10 föreningar som sjukvården har närmare kontakt med.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen planerar att utbilda instruktörer som Förstahjälpare till psykisk hälsa. Tre utbildningar planeras och 24 000 personer väntas kunna utbildas. Utbildningen innebär att det civila samhället involveras. Målsättningen är att rädda liv genom att öka kunskaperna om psykiska sjukdomar, självmordsförsök och självmord. Första hjälpen byggs på ett australiensiskt utbildningsprogram. Det riktar sig till allmänheten och olika personalgrupper. Första hjälpens manual behandlar kriser i livscykeln. Självdestruktivt beteende och speciellt självmord lyfts fram i programmet.

Ett projekt som pågår i södra Stockholm är *Noll självmord i Stockholms län*. Syftet med projektet är att ge personal och allmänhet goda kunskaper för att kunna stödja personer med självmordstankar. Utbildningsinsatser har genomförts för att stärka personal inom vård och socialtjänst som möter självmordsnära patienter. Projektet bedrivs i stadsdelarna Södermalm, Enskede – Årsta – Vantör, Farsta och Skarpnäck. Totalt har cirka 2 000 personer utbildats

Självmodsriskerna är höga i övergången från en vårdform till en annan. Anhöriggruppen SPES har medverkat aktivt i arbetet och varit referensgrupp. SPES har gett projektgruppen viktig kunskap. Det är angeläget att alla som möter självmordsnära personer har rätt kunskaper och vet hur man ger stöd. Allmänheten – främst anhöriga och patienter - har bjudits in till föreläsning om psykisk ohälsa och självmord. Syftet var att öka kunskaperna hos allmänheten om självmord och självmordsnära beteende.

Projektet *Noll självmord i Stockholms län* har utvärderats vetenskapligt av NASP. De preliminära resultaten visar att personal inom den psykiatriska vården anser att deras kunskaper om självmordsnära patienter ökat och deras sätt att arbeta med dessa patienter förändrats i positiv riktning. Tydligheten och tryggheten att arbeta med självmordsnära patienter har ökat.

SKRIVELSE
2012-03-28

LS 1105-0701

Personal inom primärvården har liknande upplevelser av projektet. Det finns goda förutsättningar att sprida dessa erfarenheter till övriga delar av sjukvården i Stockholms län.

Det finns också planer på att försöka hitta vägar att kommunicera med unga – särskilt unga män – med suicidtankar via en interaktiv websida. Psykisk hälsa och psykisk ohälsa är ett prioriterat område när det gäller utbyggnaden av Vårdguiden. En interaktiv websida som vänder sig till unga med suicidtankar är ett nationellt intresse. Dessa frågor kommer att tas i samarbetet med Inera och kommer då att beröra hela landet.

Beslutsunderlag

Landstingsstyrelsens protokollsutdrag den 20 september 2011

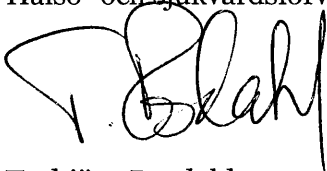
Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 20 mars 2012

Motion

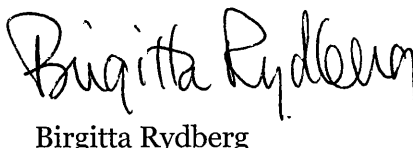
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 15 februari 2012

S-, MP- och V-ledamöternas reservation

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande den 16 januari 2012

Torbjörn Rosdahl

Birgitta Rydberg

Hans-Erik Malmros

Datum för justering: 2011-10-04

Datum för anslag: 2011-10-05

-----
§ 230

Motion 2011:15 av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord

LS 1105-0701

Landstingsrådsberedningens skrivelse den 2 september 2011 med hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande den 21 juni 2011 och landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 17 augusti 2011.

Landstingsstyrelsen beslutade efter yttranden av Dag Larsson, Raymond Wigg, Birgitta Rydberg, Birgitta Sevefjord och Yvonne Blombäck

att återremittera ärendet för att inhämta hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande över motionen.

Vid protokollet
Peter Freme

Exp till:
Landstingsdirektören

Landstingsstyrelsens förvaltning

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2012-03-20

LS 1105-0701

Landstingsstyrelsen

Ankom Stockholms läns landsting 2012 -03- 22 Dnr. LS 1105-0701

Rotel IV

Yttrande över motion 2011:15 av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord

Ärendebeskrivning

I motionen föreslås landstingsfullmäktige besluta att involvera det civila samhället i form av till exempel föreningsliv, studieförbund och religiösa församlingar i en folkbildningskampanj för att förebygga självmord.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 20 mars 2012
Motion 2011:15
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 15 februari 2012
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande den 16 januari 2012

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta
att anse motionen besvarad.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

I motionen föreslås att en folkbildningskampanj bör genomföras för att förebygga självmord. Folkbildningskampanjen föreslås genomföras med hjälp av föreningsliv, studieförbund och religiösa församlingar.

Ärende i hälso- och sjukvårdsnämnden

Hälso- och sjukvårdsnämnden har vid sitt möte den 15 februari 2012 § 17 (HSN 1110-1278) behandlat ärendet.

Med hänvisning till det beslut som hälso- och sjukvårdsnämnden har fattat föreslås att motionen ska anses besvarad.

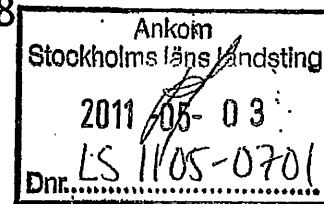
TJÄNSTEUTLÅTANDE
2012-03-20

LS 1105-0701

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets miljöpolitiska program Miljösteg 5 har hänsyn till miljön beaktats och bedömningen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbeskrivning i detta ärende.

Toivo Heinsoo
Landstingsdirektör

Motion av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord

*Refer IV
2011:15*

Sedan 1980 har antalet fullbordade självmord i Sverige och Stockholm halverats. Det är en fantastisk utveckling. Framförallt visar den att det går att åstadkomma resultat. Ett medvetet arbete och ökad kunskap gör skillnad. Självmord kan förebyggas.

Det är viktigt att förstå att arbetet med att förebygga självmord inte är någonting som enbart har med den psykiatriska vården att göra. Tvärtom. Ska vi komma framåt mot den nollvision landstinget i bred politisk enighet tagit beslut om krävs det att medvetenheten och kunskapen om självmord och hur de förebyggs sprids också utanför psykiatriens område.

I en nyligen genomförd undersökning visade det sig exempelvis att 75 procent av alla som begår självmord hade varit i kontakt med sjukvården – inte bara psykiatri – under en tremånadersperiod före självmordet. Det visar på vikten av att hela vårdorganisationen ökar sin medvetenhet och blir bättre på att upptäcka personer som ligger i farozonen.

Men att förebygga självmord är inte bara något för vårdorganisationen. Det finns mycket vi som vanliga medmänniskor kan göra. Ibland kan en fråga från en människa till en annan ställd i rätt ögonblick bli det som avgör skillnaden mellan liv och död. Detta är dock någonting betydligt enklare sagt än gjort. Många av oss drar oss för att fråga. Vi vet inte säkert vilka symtom det är vi ska titta efter. Frågan i sig känns obehaglig. Och dessutom blir vi osäkra på vad vi ska göra med svaret. Föreningar, religiösa samfund, studieförbund och andra typer av nätverk i det civila samhället kan då vara effektiva kanaler för att ge människor redskapen att i sin närmiljö hantera denna typ av situationer. Ett brett, involverande arbetssätt innebär också möjligheter att nå ut till grupper som annars inte är i kontakt med eller känner förtroende för vården. Runt en problematik med så tydliga kulturella undertoner som självmord blir detta extra viktigt i en mångfacetterad storstadsregion som Stockholm.

Ska landstingets nollvision kunna bli verklighet måste vi således mot ovanstående bakgrund på allvar involvera medborgare utanför vårdorganisationen. Viktigt i detta arbete är också att ta tillvara på de kunskaper som finns i brukarorganisationer som till exempel SPES – riksförbundet för suicidprevention och efterlevandestöd.

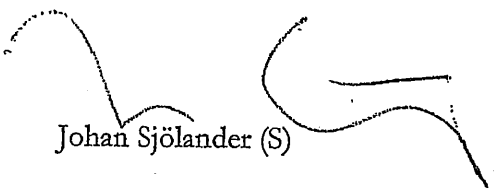

Vi föreslår därför landstingsfullmäktige besluta:

att involvera det civila samhället i form av till exempel föreningsliv, studieförbund och religiösa församlingar i en folkbildningskampanj för att förebygga självmord.

Stockholm den 28 april 2011

Johan Sjölander (S)

PROTOKOLLSUTDRAG

1/2012

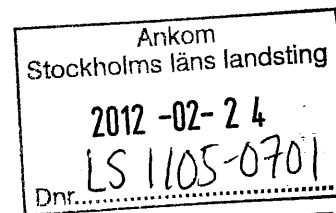
§ 17

SAMMANTRÄDESDAG

2012-02-15

Justerat Filippa Reinfeldt (M)
Dag Larsson (S)

Anslagsdatum 2012-02-16

Rafel IV

§ 17 Yttrande över motion av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord
HSN 1110-1278

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att Hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2011:15 om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord. I motionen föreslår Johan Sjölander (S) att involvera det civila samhället i form av till exempel föreningsliv, studieförbund och religiösa församlingar i en folkbildningskampanj för att förebygga självmord.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2012-01-16
Motion 2011:15 av Johan Sjölander (S)
Protokollsutdrag, Landstingsstyrelsen, 2011-09-20
Protokollsutdrag, Programberedningen för folkhälsa och psykiatri, 2012-02-08

Yrkanden

1 Ordförandens (M) förslag för M-, FP-, KD- och C-ledamöterna om bifall till förvaltningens förslag.

2 Dag Larssons (S) förslag för S-, MP- och V-ledamöterna om bifall till motionen.

Propositionsordning

Inför beslut ställer ordföranden proposition på yrkandena. Hälso- och sjukvårdsnämnden **beslutar** enligt ordförandens (M) förslag.

Beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden **beslutar**

att till Landstingsstyrelsen överlämna förvaltningens förslag

att omedelbart justera beslutet.

SAMMANTRÄDESDAG
2012-02-15

1/2012
§ 17

Reservation

S-, MP- och V-ledamöterna reserverar sig mot beslutet till förmån för sitt egna förslag.

Vid protokollet

Linnea Pettersson

Rätt utdraget intygas

Elsie Sundqvist

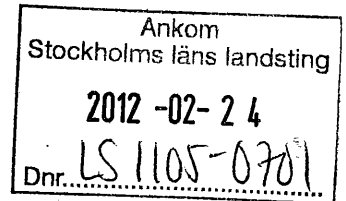
Expedieras till:
Landstingsstyrelsen
Akten

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2012-01-16

HSN 1110-1278

Handläggare:
Carin Bokedal

Yttrande över motion av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att Hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2011:15 om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord. I motionen föreslår Johan Sjölander (S) att involvera det civila samhället i form av till exempel föreningsliv, studieförbund och religiösa församlingar i en folkbildningskampanj för att förebygga självmord.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2012-01-16
Motion 2011:15 av Johan Sjölander (S)
Protokollsutdrag, Landstingsstyrelsen, 2011-09-20

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i Programberedningen för folkhälsa och psykiatri.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att till Landstingsstyrelsen överlämna förvaltningens förslag

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Johan Sjölander anför i sin motion (2011:15) att självmord kan förebyggas och för att landstinget ska komma framåt mot den nollvision som landstinget tagit beslut om krävs en bred förebyggande ansats; att insatserna sprids också utanför psykiatriens område och utanför vårdorganisationen. Han föreslår att det civila samhället involveras i en folkbildningskampanj för att förebygga självmord. Med anledning av detta kan man notera ett självmordspreventivt befolkningsinriktat arbete

diskuterades av regeringen och landstinget redan 1993-94 och att resultatet av dessa diskussioner var ett avtal om självmordspreventiv verksamhet på regional och nationell nivå 1994-2007. Inom SLL förankrades detta i Landstingsfullmäktige 1994. Stockholms läns landsting har därmed tillgång till landets främsta expertis när det gäller självmordsprevention genom inrättandet av Nationellt centrum för suicidforskning och prevention (NASP). Centrets verksamhet har sedan 1994 reglerats genom avtal mellan SLL och staten; först genom Institutet för psykosocial miljömedicin (IPM) och sedermera genom Karolinska Institutets folkhälsoakademi (KFA). From 1 april 2012 övergår KFA till landstinget.

Den breda ansats i det självmordspreventiva arbetet som motionsställaren förespråkar är helt i linje med den strategi för att förebygga självmord som Hälso- och sjukvårdsnämnden antog vid sitt möte den 16 december 2008. Ett av förslagen i strategin var att ta fram en bred handlingsplan för nollvision i suicid.

Den 12. april 2011 antog Hälso- och sjukvårdsnämnden *Handlingsplanen nollvision suicid i Stockholms län*. Förslagen avser hälso- och sjukvårdens verksamheter på bas- och specialiserade vårdnivåer inom akutsjukvården, den somatiska vården, den psykiatriska vården och den geriatriska vården.

Noll självmord i Stockholms län/Modellprojektet

Ett annan viktig del i strategin var också att i ett första steg pröva en modell för självmordspreventiva insatser i en geografiskt avgränsad del av länet. Valet föll på stadsdelarna Södermalm, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck som utgjorde Psykiatri Södra Stockholms upptagningsområde. I *projektet Noll självmord i Stockholms län*, finansierat av Socialstyrelsen, samarbetar Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, Stockholms stads Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltning och NASP i att erbjuda en skraddarsydd utbildning i självmordsprevention till personalen inom allmänpsykiatrin, barn- och ungdomspsykiatrin, primärvården och socialtjänsten. Riksförbundet för SuicidPrevention och Efterlevandes stöd (SPES) medverkar i projektet.

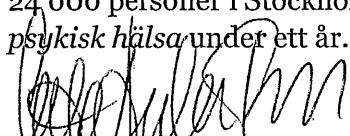
Denna satsning är unik i sitt slag genom sin breda samverkan och efter ytterligare tillskott av medel från Socialstyrelsen har även utbildning kunnat hållas för hemtjänstpersonal, personal som kommer i kontakt med asylsökande samt personal inom geriatriken, beroendevården och den somatiska akutsjukvården. Totalt har ca 2000 personer inom och utanför hälso- och sjukvården utbildats.

Noll självmord i Stockholms län utvärderas vetenskapligt av NASP. I utbildningen till personalen inom psykiatrin har betoning legat på det Regionala Vårdprogrammet *Suicidnära patienter*. Preliminära resultat visar att den psykiatriska personalen anser att deras kunskaper ökat och att deras sätt att arbeta med självmordsnära patienter förändrats i positiv riktning. Tydligheten och tryggheten i arbetet med dessa patienter har ökat. Liknande upplevelser har dokumenterats inom primärvården. Med tanke på att utbildningen tagits emot väl och tycks ge goda resultat, finns goda förutsättningar att sprida den i resten av Stockholms län.

Första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA)

NASP har sedan 2010 licens att utbilda instruktörer och förstahjälpare i det australienska manualbaserade utbildningsprogrammet Mental Health First Aid (MHFA), vilket på svenska heter Första hjälpen till psykisk hälsa. Programmet stämmer väl in med motionsställarens förslag att involvera det civila samhället. Målsättningen med programmet är att rädda liv genom att öka allmänhetens kunskaper om psykiska sjukdomar, självmordsförsök och självmord och minska det irrationella motstånd och de rädslor som ofta står i vägen för att våga befatta sig med människor som är akut psykiskt sjuka eller suicidala. Förstahjälpenutbildningar har dessutom, som en del av Modellprojektet, erbjudits personer som bor eller verkar inom sociala verksamheter i Rågsved. NASP bedriver pilotprojekt med utbildning av drygt 2000 MHFA-instruktörer och befolkningen i Västerbotten och Västra Götaland med medel från regeringen. Erfarenheterna från dessa projekt är mycket positiva. Framtidsplanen är att förvaltningen i samarbete med NASP sprider denna metod på bred basis i Stockholms län. I arbetet kan även Riksföreningen för suicidprevention och efterlevandes stöd (SPES) och andra intresseföreningar involveras. För att utbildningen ska få genomslagskraft bör den, bland annat mot bakgrund av den ovan nämnda rädslan för självmordsrelaterade problem, vara kostnadsfri för deltagarna.

Förvaltningen ämnar utbilda instruktörer från landstings- och primärkommunala sektorer inom Stockholms län, som i sin tur kan hålla minst tre utbildningar var, vilket skulle innebära att uppskattningsvis 24 000 personer i Stockholms län kan utbildas till *Förstahjälpare till psykisk hälsa* under ett år.

Catarina Andersson Forsman
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Catharina Barkman
Avdelningschef

Programberedning 3
- Folkhälsa och psykiatri

PROTOKOLLSUTDRAG

2/2012

§ 8

SAMMANTRÄDESDAG
2012-02-08

Justerat Birgitta Rydberg (FP)
Ylva Nork (V)

§ 8 Yttrande över motion av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord
HSN 1110-1278

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att Hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2011:15 om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord. I motionen föreslår Johan Sjölander (S) att involvera det civila samhället i form av till exempel föreningsliv, studieförbund och religiösa församlingar i en folkbildningskampanj för att förebygga självmord.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2012-01-16
Motion 2011:15 av Johan Sjölander (S)
Protokollsutdrag, Landstingsstyrelsen, 2011-09-20

Yrkanden

Inför beslutet föreligger två förslag:

1. Ordföranden Birgitta Rydbergs (FP) förslag att bifalla förvaltningens förslag

att till Landstingsstyrelsen överlämna förvaltningens förslag

att omedelbart justera beslutet.

2. Anna Kettners (S) förslag

att bifalla motionen.

Marie Åkesdotter (MP) ställer sig bakom Anna Kettners förslag att bifalla motionen.

Propositionsordning

Ordföranden Birgitta Rydberg (FP) ställer proposition på förslagen och finner att beredningen bifaller förvaltningens förslag och avslår förslaget från Anna Kettner (S).

Beslut

Programberedningen **beslutar** att i enlighet med förvaltningens förslag föreslå Hälso- och sjukvårdsnämnden att besluta

att till Landstingsstyrelsen överlämna förvaltningens förslag

att omedelbart justera beslutet.

Reservation

Anna Kettner (S) anmäler att Socialdemokraterna reserverar sig mot beslutet, till förmån för det egna förslaget att bifalla motionen.

Vid protokollet

Karin Melin Norlander